

Συνέντευξη με τον κ. Μαυρογιαννάκη Γεώργιο (Μ.Γ.)

Συμμετέχει ο κ. Ψαρουδάκης Γεώργιος (Ψ.Γ.)

Κρήτη, Περβόλια Ν. Ρεδύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεδύμνου)

4 Ιουλίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Σπυρόπουλος Σπυρίδων

Ερ. Είμαστε σήμερα στα Τ.Ε.Ι. Ρεδύμνου, 4 Ιουλίου 2004, και έχουμε τη χαρά και τη τιμή να έχουμε κοντά μας τον κ. Μαυρογιαννάκη Γιώργο στη λύρα και τον κ. Ψαρουδάκη Γιώργο στο λαούτο. Ξεκινάμε με τον κύριο Μαυρογιαννάκη Γιώργο. Θα μας πείτε πως ήρθατε σε επαφή με την κρητική μουσική και με τη λύρα.

Μ.Γ. Με την κρητικιά μουσική ήρθα σε επαφή γιατί μ' άρεσε και εφόσον μ' άρεσε ξεκίνησε από μοναχό του σιγά - σιγά με μια λύρα που μου είχε πάρει ο συχωρεμένος ο πατέρας μου και από 'κει ανέβαινα στην καπούλα του γαϊδάρου, με συγχωρείτε για τη φράση μου βέβαια κιόλας, και εκεί επειδή ήτανε βέβαια ογκώδης η καπούλα του γαϊδάρου (γελάει)

ακουμπούσα και άρχισα σιγά - σιγά να παίζω. Και μ' άρεσε και συνέχισα.

Ερ. Σε ποια ηλικία αυτό;

Μ.Γ. Από εφτά χρονών περίπου. Δώδεκα χρονών θυμάμαι και είχα παίζει σε ένα γάμο στο χωριό.

Ερ. Άλλος στην οικογένεια έπαιζε;

Μ.Γ. Έπαιζεν ο παππούς μου, της μάνας μου ο πατέρας, έπαιζε ο αδερφός της μάνας μου, ο συχωρεμένος ο Μανόλης, έπαιζε και ο αδερφός της, της μάνας μου πάλι ο άλλος, ο Γιώργης, λύρα. Από 'κει και πέρα ήτανε και ο Σκορδαλός που είναι ξαδέρφια με τη μάνα μου, επίσης και ο Μαρκογιάννης ο Γιάννης τα ίδια... Ε, καταγόμεστε ας πούμε από μια μουσική ...

Ερ. Σας επηρέασαν αυτοί οι άνθρωποι ώστε να διαλέξετε τη λύρα;

Μ.Γ. Αν τι;

Ερ. Αν σας επηρέασε αυτοί οι όλοι οι συγγενείς;

- Μ.Γ. Πώς δεν με επηρεάζει; Ύστερα δεν είναι αν σε επηρεάζει, είναι να το θέλεις. Όταν το θέλεις τότε μαθαίνεις, όταν σε επηρεάζει άλλος και σου λέει «μάθε» και σου λέει «μα... ξέρω 'γώ...» δεν γίνεται έτσι.
- Ερ. Γιατί δεν διαλέξατε λαούτο και διαλέξατε λύρα;
- Μ.Γ. Ε! μ' άρεσεν η λύρα. Ενώ θα ήθελα γιατί δεν υπάρχει ωραιότερο πράγμα το να παίζεις ας πούμε να μη σου πω όλα τα όργανα, γιατί είναι κάτι καλό. Όπου και να πας διασκεδάσεις, όπου και να πας θα διασκεδάσεις τον κόσμο, όπου και να πας, πώς να σου πω, περνάς μια όμορφη χαρά, μια όμορφη δόξα, μια όμορφη τιμή.
- Ερ. Ο πατέρας σας πώς σας αντιμετώπισε όταν σας είδε με τη λύρα;
- Μ.Γ. Πώς με αντιμετώπισε. Με αντιμετώπισε, που με έβλεπε ας πούμε να παίζω και όσο που να 'ναι, καμαρώνει. Γιατί ο καθένας γονέας που βλέπει το παιδί του κάπου να παίζει και να διασκεδάσει τόσο κόσμο, καμαρώνει, σου λέει «ποιος είναι;» «ο γιος μου είναι», «το παιδί μου είναι». Κι οπωσδήποτε αισθάνεται κάποια...
- Ερ. Ήθελε να ασχοληθείτε επαγγελματικά με τη λύρα;
- Μ.Γ. Μα είχα ασχοληθεί.
- Ερ. Εκείνος ήθελε;
- Μ.Γ. Μα δε θα ήτανε δυνατόν να με κουμαντάρει κανένας εμένα. Εγώ το ήθελα. Δεν θα ήτανε δυνατόν να μου πει ο πατέρας μου ή ο οποιοσδήποτε άσε η λύρα και μη παίζεις διόλου. Γιατί από 'κει και πέρα μετά δεν έκανα τίποτα.
- Ερ. Ωστόσο σας είπε «άσε τη λύρα και μην κάνεις πράμα με τη λύρα»;
- Μ.Γ. Όχι, όχι. Ποτέ δεν μου είχε πει «άσε τη λύρα», ποτέ.
- Ερ. Ούτε η μητέρα σας;
- Μ.Γ. Ούτε η μάνα μου. Κανένας. Απλώς ότι... καμαρώνανε που με βλέπανε ας πούμε να παίζω.
- Ερ. Σε ποιον θέλατε να μοιάσετε; Ποιο άκουσμα έτσι είχε εντυπωθεί περισσότερο στο μυαλό σας;
- Μ.Γ. Κοίτα να δεις. Όλοι οι παλιοί, όλοι οι παλιοί, κακά 'ναι τα ψέματα, γιατί όλοι οι παλιοί αυτοί δουλέψανε πραγματικά γενναία όλοι οι παλιοί εκείνοι, πράγμα το οποίο βγάλανε πολλούς σκοπούς, πάρα πολλούς σκοπούς, απεναντίας βαδίζουμε και εμείς στα χνάρια τους, όπως ήτανε ο

Μπαξεβάνης, ο Ροδινός, ο Χάρχαλης, Σκορδαλός, ο Κλάδος ο Λεωνίδας, ο Ροδάμανθος κι αυτοί έχουνε δουλέψει πάρα πολλοί πάνω στο θέμα της μουσικής και πάνω σε αυτούς παίρνουμε και εμείς ορισμένα κομμάτια από αυτά, προσπαθούμε και εμείς κάτι να κάνουμε δικό μας και δε συμμαζεύεται.

Ερ. Όταν ξεκινήσατε, ποιον είχατε έτσι στο αυτί σας, από πού ακούγατε τους σκοπούς;

Μ.Γ. Συνήθως τότε εγώ που είχα φτάσει τον Σκορδαλό, ως επί το πλείστον, τον Μουντάκη, τον Σπύρο τον Σηφογιωργάκη.

Ερ. Αυτούς τους ακούγατε από δίσκους ...;

Μ.Γ. Από δίσκους, βέβαια.

Ερ. ...ή ζωντανά πηγαίνατε;

Μ.Γ. Ως προς το θέμα του ζωντανού σε κάνα γλέντι που παίζανε, πήγαινα και τση άκουγα. Ήθελα να πάρω κάνα σκοπό να κάτσω στο σπίτι να παίζω τη λύρα, να βγάλω τον τάδε σκοπό κι εγώ.

Ερ. Ο Σκορδαλός ήτανε θείος σας, έτσι;

Μ.Γ. Ναι.

Ερ. Ερχότανε στο σπίτι;

Μ.Γ. Όχι. Γιατί, αυτός έμενε εδώ, εμείς μέναμε στην Αθήνα και έτσι δεν γινότανε. Εί έτσι όταν σμίγαμε σε καμιά παρέα, σε κανένα γλέντι, σε κάτι τέτοιο.

Ερ. Όταν πήγατε στην Αθήνα, είχατε...παίζατε λύρα;

Μ.Γ. Ναι, αμέ. Έπαιζα.

Ερ. Δηλαδή συνεχίζατε να παίζετε και στην Αθήνα;

Μ.Γ. Έφυγα, πήγα και στρατιώτης, έπαιζα εκεί, στον στρατό που είχα τη λύρα κι όλα αυτά... Μετά που απολύθηκα, συνέχισα σε κέντρα στην Αθήνα, μετά άνοιξα δικό μου μαγαζί και έπαιζα εγώ εκεί και εν συνεχεία και σε άλλα μαγαζιά, όπως ήτανε του 'Πατούχα', όπως ήτανε ο 'Ερωτόκριτος', ο άλλος 'Ερωτόκριτος' στην Ελευσίνα.

Ερ. Εκεί με ποιους παίζατε στην Αθήνα;

Μ.Γ. Εκεί και με τον κουμπάρο μου τον Γιώργη παέ έπαιζα και με τον Κατσάμη τον Γιώργη έπαιζα, με πάρα πολλούς.

- Ερ. Στην Αθήνα, στον στρατό, μας είπατε ότι γνωρίσατε τον Βασίλη το Σκουλά;
- Μ.Γ. Ναι, τον Βασίλη το Σκουλά, τονε συνάντησα εγώ όταν επήγα και παρουσιάστηκα στο Γουδί. Ο οποίος ήτανε τότε, θυμάμαι, με ένα γαλόνι, που τον είχα δει τότε. Και εγώ νόμιζα πως έβλεπα κάνα στρατηγό... Λοιπόν, και μετά από δύο μήνες που πήγα εγώ απολύθηκε εκείνος.
- Ερ. Εσείς από τα δώδεκα σας ήσαστε στην Αθήνα, γεννηθήκατε στα Αγκουσελιανά και δώδεκα, δεκατριών χρονών, δεκατεσσάρων χρονών πήγατε στην Αθήνα;
- Μ.Γ. Εκεί κάπου, δεκατεσσάρων χρονών πήγα στην Αθήνα.
- Ερ. Πήγατε δεκατεσσάρων χρονών ... μέχρι;
- Μ.Γ. Μέχρι το 2001.
- Ερ. Μέχρι τώρα.
- Μ.Γ. Ναι, ναι.
- Ερ. Και ξεκινάτε να παίζετε στα μαγαζιά πότε στην Αθήνα; Με το που πάτε αρχίζετε και παίζετε σε μαγαζιά;
- Μ.Γ. Ναι, με το που απολύθηκα και από όλα αυτά...ναι... Έπαιζα συνέχεια. Εκεί στα μαγαζιά στην Αθήνα, σε διάφορα.
- Ερ. Σε ποια μαγαζιά;
- Μ.Γ. Ήτανε ο 'Ερωτόκριτος', ήτανε πως το είπα και προηγουμένως;
- Ερ. 'Πατούχας'.
- Μ.Γ. 'Πατούχας' στο Περιστέρι, ο 'Ερωτόκριτος' που ήτανε στο Περιστέρι, απάνω στην Νέα Ζωή ένα άλλο μαγαζί, πώς το λέγανε; Πώς το λέγανε το μαγαζί του Στελή που τον ελέγανε 'καζίκι';
(γελάει)
- Πώς τον ελέγανε; Έτσι τον παρομοιάζανε, έτσι τον λέγανε, κάποιο παρατσούκλι, επειδή αυτός έπινε και λέει τι θα γίνουμε σήμερα, λέει «θα πιούμε θα γίνουμε καζίκι», από 'κει του έμεινε. Λοιπόν... Εν συνεχεία με το μαγαζί που άνοιξα εγώ το δικό μου, στο Αιγάλεω.
- Ερ. Ποια χρονιά το ανοίξατε;
- Μ.Γ. Το '72.

- Ερ. Γιατί ανοίξατε δικό σας μαγαζί και γιατί δεν παίζατε σε αυτά που ήδη υπήρχαν;
- Μ.Γ. Ε! γιατί εφόσον βρήκα το μαγαζί εκείνο, ήθελα να κάνω κι εγώ μια δουλειά δικιά μου. Και εφόσον έκανα δουλειά εγώ εκεί, στην ταβέρνα, έπαιζα κιόλας.
- Ερ. Ήτανε ταβέρνα....;
- Μ.Γ. Ταβέρνα.
- Ερ. Τρώγανε κιόλας;
- Μ.Γ. Παναγία μου. Εκεί, τα τότε χρόνια, να φανταστείτε παιδιά ότι είχαμε το κιλό τα παϊδάκια ψημένα, 32 δρχ. το κιλό. Ήτανε 3 δρχ. ... όχι, 2 δρχ. το κιλό το κρασί και 7 δρχ. τη μπύρα, τότε, τα χρόνια εκείνα.
- Ερ. Και με ζωντανή μουσική.
- Μ.Γ. Αλλά ήθελα θυμάμαι Σαββατοκύριακα δώδεκα αρνιά που δεν τα πουλάει χασάπης σήμερα. Δώδεκα αρνιά, μια γίδα και δυο χοίρους ήθελα τότε. Περίπου τα σαράντα κιβώτια μπύρες, Σαββατοκύριακο μόνο, αλλά ήτανε πάρα πολύ φθηνά, πάρα πολύ φθηνά.
- Ερ. Εσείς παίζατε στο μαγαζί;
- Μ.Γ. Εγώ έπαιζα. Ναι.
- Ερ. Με ποιον;
- Μ.Γ. Εγώ έπαιζα με τον Μασαλή τον συγχωρεμένο τον Γιώργη με τον άλλον τον Καφαντάρη το Νικολή, με τον Μετζάκη το Γιώργη.
- Ερ. Το σχήμα σας είχε πόσα άτομα;
- Μ.Γ. Από δύο άτομα. Η λύρα και το λαούτο.
- Ερ. Ένα λαούτο;
- Μ.Γ. Τότε ήτανε ένα λαούτο και η λύρα. Το λαούτο συνόδευε τη λύρα και η λύρα το λαούτο, ενώ τώρα ξέρω εγώ τα έχουνε κάμει από πέντε και πάνω άτομα που παίζουνε. Παίζουνε δυο λαούτα, μια κιθάρα, ο λυράρης και το τουμπερλέκι που συνηθίζεται και βάζουν.
- Ερ. Εσείς βάζατε δυο λαούτα;
- Μ.Γ. Εγώ δυο λαούτα. Εμείς κρατάμε την παράδοση την παλιά.
- Ερ. Δυο λαούτα ή ένα λαούτο;
- Μ.Γ. Δυο λαούτα, βάζουμε τώρα πια, ε... Εντάξει.

- Ερ. Με ποιους παίζετε τώρα;
- Μ.Γ. Με τον κουμπάρο μου εδώ πέρα το Γιώργη, με τον γιο μου τον Αριστείδη.
- Ερ. Συνήθως αυτό είναι το σχήμα σας;
- Μ.Γ. Ναι.
- Ερ. Από πότε βάλατε και δεύτερο λαούτο;
- Μ.Γ. Από δεύτερο λαούτο έχουνε μπει, πότε παίζαμε στου άλλου, που ήτανε ο Διαλεκτάκης ο Αντώνης. Ποια εποχή; Το '74 το '76... κάπου εκεί.
- Ψ.Γ. Το '76 πρέπει να ήτανε.
- Ερ. Γιατί βάλτε δεύτερο λαούτο;
- Μ.Γ. Ε! όσο να 'ναι, είναι πιο καλύτερο σαν ορχήστρα που βλέπεις ας πούμενε, άλλο να βλέπεις δυο όργανα και άλλο να βλέπεις και τρίτο. Γιατί όσο να είναι ξεκουράζεται και το πρώτο λαούτο, όταν έχει τον άλλον να του βοηθά.
- Ερ. Είχε σχέση αυτό το δεύτερο λαούτο με το νόμο που έγινε για τα δικαιώματα, για τα ποσοστά;
- Ψ.Γ. Ναι, ναι, ναι. Ήταν κι αυτό, ήταν κι αυτό.
- Ερ. Εσείς πότε το κλείσατε το μαγαζί, την επιχείρηση;
- Μ.Γ. Εγώ το έκλεισα το '70... Πότε μωρέ; '70... Το '80, '82, κάπου 'κει.
- Ερ. Όποτε υπήρχε αυτός ο νόμος, όσο είχατε το κατάστημα;
- Μ.Γ. Ναι, βέβαια. Βέβαια. Υπήρχε.
- Ερ. Αλλά παίζατε με ένα λαούτο μόνο;
- Μ.Γ. Ναι, με ένα λαούτο.
- Ερ. Στο μαγαζί το δικό σας;
- Μ.Γ. Μ' ένα λαούτο. Ναι.
- Ερ. Γιατί το κλείσατε το μαγαζί;
- Μ.Γ. Γιατί είχα κουραστεί. Εν τω μεταξύ ήτανε τα παιδιά μου μικρά, πράγμα το οποίο, ας πούμε, θέλανε φροντίδα, η γυναίκα μου ήτανε στα παιδιά, εγώ πάλι μοναχός δεν μπορούσα να σερβίρω και να παίζω κιόλας. Όσο ήτανε η γυναίκα μου εκεί 'και από όλα αυτά, ήτανε και ο αδερφός μου ο συχωρεμένος εκεί, ο πατέρας μου, η μάνα μου, και βοηθάγανε. Μετά φύγανε και ήρθανε εδώ πέρα οι γονείς μου, στο χωριό και έμεινα μοναχός και έτσι δεν μπορούσα να τα βγάλω πέρα. Εν τω μεταξύ ήτανε και πάρα πολύ κούραση, πάρα πολύ, γιατί το άνοιγα το πρωί σαν καφενείο, το

μεσημέρι φαγητό και το βράδυ πάλι λύρα και ξενύχτι και δεν συμμαζεύεται. Πάρα πολύ κούραση και αναγκάστηκα και το παράτησα.

Ερ. Και γυρίσατε Κρήτη;

Μ.Γ. Όχι, εκεί στην Αθήνα συνέχισα. Εκεί ζούσα, πριν τρία χρόνια που κατέβηκα εδώ.

Ερ. Δηλαδή η ακτίνα δράσης σας, να το πούμε, ήτανε η Αθήνα κυρίως.

Μ.Γ. Ναι, ναι η Αθήνα.

Ερ. Εκεί γίνατε γνωστός.

Μ.Γ. Εκεί, εκεί. Ε, κι εδώ που κατέβαινα και μας τιμούσαν σε κάνα γάμο, σε κάνα πανηγύρι, καμιά αρραβώνα, καμιά βάφτιση και κατέβαινα, ας πούμενε, ξέρω 'γω. Το καλοκαίρι κατέβαινα κάνα μήνα, έπαιρνα άδεια που δούλευα εκεί στο Ι.Κ.Α., έπαιρνα κάνα μήνα άδεια.

Ερ. Διαφορετικούς σκοπούς παίζατε στην Αθήνα, διαφορετικά παίζατε εδώ, ή το ίδιο;

Μ.Γ. Κοίταξε να δεις. Δεν παύει στα κρητικά...στα κρητικά κέντρα αυτή τη στιγμή πάνε πάρα πολύ κόσμος. Θα πάνε και Ηπειρώτες, θα έρθουν να μας ακούνε Νησιώτες, θα έρθουν να μας ακούνε πάρα πολλοί και αναγκαστήκαμε και μάθαμε να παίζουμε τα πάντα. Από ευρωπαϊκά, τα κρητικά, τα νησιώτικα, τσάμικα, ηπειρώτικα, τα πάντα.

Ερ. Τα οποία δεν χρειάζεται να τα παίζετε όταν ήσαστε στην Κρήτη ή τα ζητάνε και εδώ;

Μ.Γ. Όχι, τα ζητάνε και εδώ. Γιατί βλέπεις ας, πούμε, φεύγει ένας από την Αθήνα και έρχεται εδώ πέρα και παντρεύεται μια κοπελιά και παραμένει. Οποσδήποτε ας πούμε θα μου πει σε μια στιγμή «παίζεις μωρέ ένα τσάμικο»; Ευχαρίστως να σου παίζω και το τσάμικο να σου παίζω και τα πάντα. Γιατί κακά τα ψέματα, εφόσον παίζεις ένα όργανο θα πρέπει εδώ και τώρα να μάθεις να τα παίζεις όλα, ούτως ώστε να έρθει κάποια στιγμή που θα μπλεχτείς με περιβάλλον της μη - Κρήτης να του παίζεις του αλλουνού να χορέψει, να διασκεδάσει.

Ερ. Είχατε παρατηρήσει κάτι ιδιαίτερο στον τρόπο διασκέδασης της Αθήνας σε σχέση με την Κρήτη; Από το κοινό που χόρευε, από ...

Μ.Γ. Ε! Όχι... Όχι, όχι.

- Ερ. Να ζητάνε κάτι ιδιαίτερο στην Αθήνα και να μην το ζητάνε εδώ...
- Μ.Γ. Όχι, ό,τι ζητάγανε στην Αθήνα ζητούνε και εδώ. Τα ίδια πράγματα. Γιατί όταν παίζεις ένα συρτό συνέχεια μονότονο, μονότονο, μονότονο κάπου βαριέται και ο ίδιος αυτός που παίζει. Αλλά όταν αλλάζεις ξέρω εγώ έρχεται και η ακοή που αλλάζει και το τραγούδι και το κάθε τι. Κι έτσι γεμίζει το...
- Ερ. Το γλέντι διαρκούσε το ίδιο;
- Μ.Γ. Εξαρτάται, ανάλογα από τους μερακλήδες αφού θα 'χεις. Αν έχεις κόσμο που να είναι γλεντηστάδες, οπωσδήποτε μπορεί να επικρατήσει και μέχρι και το πρωί, να πάει την άλλη μέρα το μεσημέρι, αλλά όταν δεν υπάρχουν ας πούμε γλεντηστάδες, μπορεί να πας να παίζεις δυο, τρεις ώρες και από εκεί να σηκωθούν να φύγουνε κι απ' όλα αυτά και...
- Ερ. Εσείς που αισθάνεστε ότι παίζετε καλύτερα, στην Αθήνα ή στην Κρήτη;
- Μ.Γ. Το ίδιο, είτε Αθήνα είτε Κρήτη.
- Ερ. Το ίδιο.
- Μ.Γ. Και οπουδήποτε, σε πολλά μέρη της Ελλάδας που έχω πάει, με ευχαριστούσε, που έβλεπα ας πούμε ξέρω 'γω, λέει «παίξε μας ξέρω εγώ το τάδε τραγούδι, παίξε μας έτσι» και όταν έπαιζα και δικά τους λέει «ρε, τι παίζουν αυτοί οι άνθρωποι», δηλαδή ευχαριστιότανε ο κόσμος.
- Ερ. Σε άλλες περιοχές της Ελλάδας έχετε παίξει;
- Μ.Γ. Έχω πάει μέχρι και το Διδυμότειχο.
- Ερ. Παίζοντας λύρα;
- Μ.Γ. Μμ..
- Ερ. Εκεί πώς σας φωνάζανε, δηλαδή πως γινότανε και πηγαίνατε;
- Μ.Γ. Είναι οι Συλλόγοι σήμερα, που βλέπεις σε κάθε τόπο, σε κάθε μέρος της Ελλάδας υπάρχει και από κάποιος σύλλογος Κρητών. Εκεί μας καλούνε οι προέδροι, ξέρω εγώ, πάρε τον τάδε να πας παίξει μια κοντυλιά και πήγαινα. Ναι, αλλά ήτανε το κάτι άλλο.
- Ερ. Τι εννοούνε λέγοντας να «παίξει μια κοντυλιά», γιατί το λένε αρκετοί λυράρηδες.
- Μ.Γ. Η κοντυλιά, επειδής ας πούμε το δοξάρι είναι... πώς να σου πω, είναι σαν κοντύλι.

- Ερ. Σαν κοντύλι, δηλαδή;
- Μ.Γ. Σαν κοντύλι, πώς να σου πω, πώς να το περιγράψω, πώς να το περιγράψω...
- Ερ. Τι εννοείτε σαν κοντύλι;
- Μ.Γ. Που έχει... πώς να το περιγράψω τώρα. Ως συνήθως ας πούμε, λέγανε, άκουγα και εγώ, τους παλιούς να λένε παίξε μου μια κοντυλιά, μια κοντυλιά και αυτό προέδιδε τώρα το δοξάρι. Μια κοντυλιά.
- Ερ. Μια δοξαριά, δηλαδή...;
- Μ.Γ. Ναι, μια δοξαριά.
- Ερ. Μια φράση;
- Μ.Γ. Μια δοξαριά, όπως λες, ίσον μια κοντυλιά.
- Ερ. Μπορεί να είναι συρτό αυτό;
- Μ.Γ. Ή συρτό, ό,τι κι αν είναι. Οτιδήποτε και να είναι, τσάμικο είναι, ηπειρώτικο είναι, κρητικό είναι, νησιώτικο, οτιδήποτε, ναι, «παίξε μου μια κοντυλιά... τσάμικο».
- Ερ. Και μετά εσείς τι τον ρωτάτε; Μια κοντυλιά, τι θες; Θεε τσάμικο;
- Μ.Γ. Έρχεσαι ας πούμε εσύ και μου λες π.χ. 'παίξε μου...
- Ερ. Μια κοντυλιά.
- Μ.Γ. Όχι. Την κοντυλιά μπορεί να την εκφράσεις, ας πούμε, και να την πεις. «Παίξε μου μωρέ δυο κοντυλιές τσάμικο», είτε «παίξε μου μια κοντυλιά...», ξέρω 'γω πώς είναι δυνατόν να το προφέρεις εκείνη τη στιγμή ... «παίξε μου ένα νησιώτικο... παίξε μου δυο κοντυλιές νησιώτικο, παίξε μου δυο κοντυλιές κρητικά, ένα συρτό». Κατάλαβες;
- Ερ. Τον χρησιμοποιούσανε σε όλους τους σκοπούς;
- Μ.Γ. Ναι, ναι. Προκειμένου να σου πει μια δοξαριά, για πιο συντομία σου λέει παίξε μου μια κοντυλιά.
- Ερ. Μπορεί να εννοεί και συρτό έτσι;
- Μ.Γ. Ναι, όχι θα μου πει. «Παίξε μου ένα συρτό, μια κοντυλιά συρτό».
- Ερ. Συνήθως ποιο συρτό παραγγέλνουν;
- Μ.Γ. Συνήθως σου λέει παίξε μου ένα συρτό, αλλά επί το πλείστον βάζουνε τον *Πρώτο*.
- Ψ.Γ. Τον *Πρώτο*.
- Ερ. Ο *Πρώτος* είναι συνήθως αυτός που ανοίγει το χορό;

- Μ.Γ. Ναι, ξεκινάς τον *Πρώτο* συρτό και κατόπιν αυτού θάνεις συρτά όσα θέλεις. Αρκεί να μπορεί και ο χορευτής να τα χορέψει. Γιατί είναι ορισμένα αργά, είναι ορισμένα που 'ναι γρήγορα... είναι πολλά.
- Ερ. Μετά τον *Πρώτο*, πως επιλέγετε τι θα βάλετε; Υπάρχει κάτι που σας κάνει να επιλέξετε κάτι συγκεκριμένο;
- Μ.Γ. Ναι, για μένα αυτή τη στιγμή μπορεί να κάτσω σε ένα γλέντι να παίζω. Εγώ προσπαθώ. Θα παίζω τα κρητικά ένα συρτό μετά από τον συρτό όταν βλέπω και δεν υπάρχει κίνηση θα βάλω κάποιο άλλο τραγούδι, ούτως ώστε να έρδει να αρέσει στον άλλον να έρδει να δώσει σημασία για να μπορέσει να βγει στο κέφι. Γιατί εμείς θα πρέπει να είμαστε κεφάτοι ανά πάσα στιγμή. Δηλαδή θες δε θες πρέπει να βγάλεις κέφι. Είτε θες είτε δε θες.
- Ερ. Ταιριάζουν όλα μουσικά, δηλαδή όλα τα συρτά μπορεί να μπουν σε οποιαδήποτε σειρά;
- Μ.Γ. Ναι, μπορεί να τα βάλεις. Βεβαίως. Άμα πιάσεις την κλίμακα τους και από όλα αυτά μπαίνουνε, πολλά.
- Ερ. Τι κάνετε εκεί για να τα συνδέσετε για να πιάσετε την κλίμακα τους;
- Μ.Γ. Ε! Θα πρέπει, ας πούμε να ξεκινήσω από τον πρώτο πού τελειώνει και ανάλογα... που τελειώνεις, φα, λα, μι από εκεί να βρω πάλι το Μι να μπω σε άλλο συρτό.
- Ερ. Εσείς συνήθως όταν παίζεται *Πρώτο* μετά πού τον πάτε; Φαντάζομαι έχετε πολλές επιλογές να διαλέξετε.
- Μ.Γ. Είναι πάρα πολλές επιλογές, πάρα πολλές.
- Ερ. Εσείς συνήθως όταν παίζετε τον *Πρώτο* ή το πρώτο γύρισμα, το δεύτερο γύρισμα μετά πού το πάτε; Πού το γυρνάτε;
- Μ.Γ. Σε διάφορα συρτά. Σε διάφορα ... Ο συρτός είναι και να τελειώσω σε κάποια στιγμή και κατόπιν να πούμε να βάλω ένα καλαματιανό ή θα βάλω τίποτα νησιώτικα που αυτά υπακούονται πάρα πολύ.
- Ερ. Αυτό που ρωτάω είναι ότι παίζετε μια σειρά συρτά, δέκα φορές αν σας ακούσω, δέκα φορές θα βάλετε *Πρώτο Χανιώτη* και μετά φερειπείν θα τον γυρίσετε στο... Δώσε μου το δικαίωμα ή δεν ξέρω πού...;
- Μ.Γ. Ως επί το πλείστον βάζεις τον *Πρώτο* συρτό.
- Ερ. Τον *Πρώτο* συρτό και μετά;

- Μ.Γ. Μετά ακολουθούν τα υπόλοιπα.
- Ερ. Ποιο είναι το υπόλοιπο;
- Μ.Γ. Ε! Τα υπόλοιπα, όπως είναι του... αυτά που παίζαμε προηγουμένως...
- Ερ. Να το πω διαφορετικά. Βάλατε Μόνο εκείνος που αγαπά, μετά το γυρίσατε Όλοι μου λένε γιάντα κλαις που βέβαια είναι συρτό αυτό;
- Μ.Γ. Είναι και συρτό, αλλά είναι και ακουστικό.
- Ερ. Και μετά βάλατε Τι δώρο πιο πολύτιμο, ένα άλλο συρτό.
- Μ.Γ. Δεν θυμάμαι τώρα τι έπαιξα ακριβώς.
- Ερ. Ήταν τυχαίο δηλαδή αυτό, που κάνατε τώρα εδώ;
- Μ.Γ. Ναι, ναι.
- Ερ. Αυτό το κάνετε πάντα να πάτε από το Μόνο εκείνος που αγαπά ...
- Μ.Γ. Μπορεί, ξέρω εγώ να πας και κάπου αλλού. Να φύγεις από αυτό το τραγούδι και να πας σε κάποιο άλλο.
- Ερ. Αυτό που θέλουμε να καταλάβουμε είναι, αν υπάρχει κάποιος κανόνας, κάποιο καλούπι που ακολουθείτε και μπορεί ο Κλάδος να μην το ακολουθεί αυτό το καλούπι.
- Ψ.Γ. Όταν χορεύουνε δεν μπορεί να παίζεις, δηλαδή αυτό το δεύτερο κομμάτι που παίζαμε. Δεν ξέρω αν χορεύουνε δεν μπορεί να το παίζεις.
- Μ.Γ. Ναι. Επάνω σε αυτό... Ναι.
- Ερ. Όταν χορεύουνε δηλαδή πάνω στο χορό δεν μπορείς να πας κατευθείαν στον.. αμανέ, πως το λέτε αυτό;
- Ψ.Γ. Όχι τίποτις. Όχι...
- Ερ. Και εξαρτάται όπως είπαμε και από το χορευτή, δηλαδή αυτό που βλέπετε από κάτω; Σας επηρεάζει περισσότερο αυτός από ότι η κλίμακα ας πούμε του συρτού;
- Μ.Γ. Κοίτα να δεις. Εγώ αυτή τη στιγμή μπορεί να πει κάποιος παίξε μου ένα συρτό να του παίξω να χορέψει. Αν είναι αργός να πηγαίνει αργά τα βήματά του θα πρέπει να τον επιάσω εγώ ανάλογα τον βηματισμό που κάνει, γιατί αν πάω γρήγορα δεν μπορεί να χορέψει. Είναι πάλι ορισμένοι που πάνε γρήγορα τα πόδια τους το χορό και είμαι αναγκασμένος να κοιτάζω πάλι τα πόδι του χορευτή για να βαδίζει κανονικά στο ρυθμό της λύρας.

- Ερ. Άμα δεν βαδίζει κανονικά κάνετε κάτι για να τον πιάσετε να τον βάλετε μέσα;
- Μ.Γ. Προσπαθώ, προσπαθώ να τον επιάσω και να τονβάλω κανονικά στον κλοιό. Αλλά είναι ορισμένοι κανονικά που, ξέρω εγώ, όταν δεν καταλαβαίνει τη μουσική, δεν μπορεί να βρει και το ρυθμό της λύρας, το χρόνο της λύρας για να μπορέσει να περπατήσει και να χορέψει.
- Ερ. Εδώ, όταν σας παίρναμε τα στοιχεία, λέμε χορεύετε, λέτε άμα δεν χόρευα δεν θα μπορούσα να παίζω λύρα. Θεωρείτε σημαντικό ο λυράρης να μπορεί να χορεύει, να ξέρει να χορεύει;
- Μ.Γ. Οποσδήποτε, ναι. Οποσδήποτε ναι. Θα πρέπει να...γιατί όταν παίζεις λύρα και δεν κατέει να χορεύεις, για μένα είναι δώρον άδωρον που παίζεις τη λύρα ακόμα.
- Ερ. Το ίδιο ισχύει και για το λαουτιέρη, κ. Ψαρουδάκη;
- Ψ.Γ. Ναι, το ίδιο, το ίδιο.
- Ερ. Εσείς πως μάθατε...
- Ερ. Μια στιγμή να ρωτήσω κάτι μια που λέγαμε για τη σειρά αυτή. Αφού εσείς έχετε επιλέξει στο μυαλό σας, ξέρετε τι θα παίξετε μετά, πώς το δίνετε να το καταλάβει ο λαουτιέρης που είναι δίπλα;
- Μ.Γ. Ο λαουτιέρης το καταλαβαίνει, γιατί γνωρίζει πού έχω πάει, και εφόσον πάω εγώ εκεί πέρα, πήγα...
- Ερ. Ποια είναι η χαρακτηριστική κίνηση που κάνετε ώστε να καταλάβει ότι πάτε στο...
- Μ.Γ. Όχι, καταλαβαίνει από μόνος του. Καταλαβαίνει, είτε μπορεί να μου δώσει το ανάλογο σινιάλο να πάμε εκεί.
- Ερ. Το σινιάλο γίνεται με το μάτι, ας πούμε, ή με κάποια κίνηση του δοξαριού;
- Μ.Γ. Όχι, θα μιλήσουμε...
- Ψ.Γ. Παιχτικώς, παιχτικώς.
- Μ.Γ. Αλλά και με το παίξιμο, ξέρω εγώ.
- Ερ. Αν παίξετε ξαφνικά με ένα λαουτιέρη που δεν έχετε ξαναπαίξει, υπάρχει πρόβλημα εκεί;
- Ψ.Γ. Μπορώ να επέμβω;
- Ερ. Βεβαίως.

- Ψ.Γ. Επειδή το λαγούτο είναι ακόρντα τση λύρας, δηλαδή παίζοντας τη λύρα ακολουθεί το λαγούτο και πάντα πάει λίγο πιο μπροστά η λύρα και ακολουθεί το λαγούτο. Με αυτό τον τρόπο δηλαδή αντιλήθεσαι το τι θα παίζεις.
- Ερ. Εσείς που παίζετε λαούτο, παίζετε ένα κομμάτι που είσαστε ας πούμε στο Μι, έτσι το προηγούμενο κομμάτι, τι περιμένετε να ακούσετε για να καταλάβετε ότι θα πάτε στο κομμάτι από ντο;
- Ψ.Γ. Αν μπει ο λυράρης σε άλλο κομμάτι, επί τόπου το καταλαβαίνεις και πας ας πούμε στο σκοπό που θα παίζεις.
- Ερ. Περιμένετε να ακούσετε ένα κράτημα της λύρας, ας πούμε, συνήθως;
- Ψ.Γ. Βαστάς ή ακοπανιαμένα θα βαστάς ή κάποιο σταθερό θα βαστάς και αντιλήθεσαι ας πούμε κατευθείαν.
- Ερ. Μπορεί να σας πει εκείνη τη στιγμή «πάμε Μι», να κάνει «πάμε Ρε»;
- Ψ.Γ. Συνήθως, ξέρεις, αυτά όταν παίζεις με έναν άνθρωπο ας πούμε, λυράρη, πολύ καιρό, ξέρεις αυτά... τα καταλαβαίνεις, ας πούμε, σε κλάσματα δευτερολέπτου, ξέρεις δηλαδή πού θα πάει, ξέρεις πού θα μπει, πού θα βγει. Κατάλαβες;
- Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου κάποιος χορευτής σας κάνει νόημα, ή γνέψιμο, ή σου κουνάει το χέρι και σου λέει πιο γρήγορα, δηλαδή υπάρχουν κώδικες επικοινωνίας, του λυράρη ή λαουτιέρη;
- Μ.Γ. Ναι. Ο χορευτής που χορεύει λέει «γύρισέ μου τον *Πρώτο συρτό*» είτε «γύρισε μου το τάδε, γιατί δεν μπορώ να το πάω, δεν μπορώ να το χορέψω».
- Ερ. Πώς το λέει αυτό;
- Μ.Γ. Ε! μου λέει «γύρισέ μου τον *Πρώτο*».
- Ερ. Λεκτικά;
- Μ.Γ. Ναι, μου το φωνάζει, όπως χορεύει από κάτω.
- Ψ.Γ. Σου κάνει ετσέ!
- Μ.Γ. Μου λέει
- Ερ. Κουνάει το χέρι προς τα πάνω, λέει ανέβα.

- Μ.Γ. Ναι λέει ανέβα, μου λέει «παίξε μου πιο γρήγορα». Γιατί είναι ορισμένοι σου λέω, πάνε πάρα πολύ αργά και άλλοι που πάνε πάρα πολύ γρήγορα. Θωρείς τα πόδια του και πάνε σαν την αστραπή.
- Ερ. Με τα μάτια κάνουνε τίποτα ματάκι ή γνέψιμο ή κάτι;
- Ψ.Γ. Ε! και αυτό. Συμβαίνει.
- Ερ. «Κράτα», να σου πει...;
- Μ.Γ. Ή μπορεί να σου πει κι αυτό...
(γελάνε)
- Ερ. Που σημαίνει;
- Ψ.Γ. Πιο σιγά. Πιο αργά. Ξέρεις είναι κάποια σινιάλα που με την πείρα, με τον χρόνο ας πούμε τα μαθαίνεις και καταλαβαίνεις τι...
- Ερ. Εσείς, γιατί δεν μάθατε κ. Ψαρουδάκη να παίζετε ένα άλλο όργανο; Σας άρεσε το λαούτο;
- Ψ.Γ. Ναι. Ήταν ένας μπάρμπας μου που έπαιζε λαούτο, δηλαδή έπαιζε επαγγελματικά τότε. Ε, και ξέρεις, αυτά είναι βιώματα, άμα τα ζεις καθημερινά... και μου ζήτησε ... και μ' άρεσε μετά το λαούτο.
- Ερ. Στην οικογένεια ήτανε εφτά - οκτώ άτομα μας είπατε που παίζανε λαούτο στην οικογένεια σας;
- Ψ.Γ. Παίζουνε τώρα κάτι ανίψια, παίζει κι ο γιος, ναι.
- Ερ. Ο παππούς, ο πατέρας σας έπαιζε κάποιο όργανο;
- Ψ.Γ. Ο πατέρας μου έπαιζενε λύρα. Εντάξει τότε... Ερασιτεχνικά βέβαια, αλλά είχε παίζει... Την τότε εποχή, βέβαια.
- Ερ. Ήτανε αυτός ένας λόγος για να πάρετε εσείς λαούτο;
- Ψ.Γ. Όχι. Με τον πατέρα μου δεν είχα έτσι... περισσότερο με έχει επηρεάσει αυτός ο μπάρμπας μου, ο θείος μου. Αυτός με έχει επηρεάσει περισσότερο.
- Ερ. Ο θείος από την πλευρά;
- Ψ.Γ. Έπαιζε κι αυτός λαούτο.
- Ερ. Της μητέρας σας ή του πατέρα σας;
- Ψ.Γ. Του πατέρα μου ο αδερφός.
- Ερ. Σας έδειξε αυτός στο λαούτο κάποια πράγματα;
- Ψ.Γ. Ε! Κάτι βασικά στην αρχή.
- Ερ. Το κόρδισμα;

- Ψ.Γ. Ε! ναι. Περισσότερο, γιατί όταν δεν ξέρεις να κουρδίζεις κιόλας το όργανο, δεν ξέρεις.
- Ερ. Πώς το κουρδίζανε τότε οι παλιοί;
- Ψ.Γ. Περισσότερο με το αυτί.
- Ερ. Το ίδιο κούρδισμα με αυτό που υπάρχει και σήμερα;
- Ψ.Γ. Ναι, εδώ, έχουμε τα κουρδιστήρια. Αυτά τα μηχανάκια.
- Ερ. Οι ίδιες νότες, όμως.
- Ψ.Γ. Ναι, ίδια πράγματα.
- Ερ. Εσείς κ. Μαυρογιαννάκη πως κουρδίζετε τη λύρα;
- Μ.Γ. Πώς την κουρδίζω; Με το αυτί.
- Ερ. Υπάρχουν κάποιες νότες που λένε Λα, Ρε, Σολ;
- Μ.Γ. Ναι, Πιάνω, ναι πιάνω ανάλογα και κάνω ένα
(τραγουδάει α...α...α...α)
και πιάνω την Λα – Ρε – Σολ.
- Ερ. Πότε μάθατε ότι αυτές οι χορδές οι τρεις λέγονται Λα – Ρε – Σολ, ποιος σας το είπε αυτό;
- Μ.Γ. Αυτή, το μάθαμε μετά από χρόνια. Μια φορά λέγανε ας πούμενε, στην λύρα απάνω, «παίξε μου στην ψιλή, στην ψιλή». Μετά «παίξε μου στην Βουργάρα και παίξε μου και στην ακρινιά». Έτσι τις λέγανε τις χορδές, οι παλιοί.
- Ερ. Η Βουλγάρα ήτανε η Σολ;
- Μ.Γ. Η μεσαία, η Ρε.
- Ερ. Η ακρινιά;
- Μ.Γ. Και η ακρινιά είναι η Σολ. Η πιο χαμηλή. Και τώρα είναι που μου τη λένε η Λα, η Ρε κι η Σολ.
- Ερ. Εσείς στο λαούτο είχατε κάτι αντίστοιχο, ονομασίες; Πώς τις λέγανε οι παλιοί, ο θείος πως έλεγε τις χορδές;
- Ψ.Γ. Ω... Δεν ασχολούνταν καθόλου με νότες, τίποτα. Όλα γινότανε με το αυτί. Περισσότερο.
- Ερ. Πρώτη, δεύτερη, τρίτη, τέταρτη τις έλεγε;
- Ψ.Γ. Εξαρτάται τώρα τι ονομασίες έδιναν. Πάντως με νότες από ό,τι θυμάμαι εγώ τότε δεν ξέρανε.

- Ερ. Κύριε Μαυρογιαννάκη, όταν λέει για παίζε μου ένα σκοπό, παίζε μου τι είπατε;
- Μ.Γ. Μια κοντυλιά.
- Ερ. Παίζε μου μια κοντυλιά, μια κοντυλέ.
- Μ.Γ. Μια κοντυλέ συρτό.
- Ερ. Μια κοντυλιά συρτό στην ακρινιά, εσείς ποιο... υπήρχανε ειδικοί σκοποί που πήγαιναν στην ακρινιά ή στην βουλγάρα;
- Μ.Γ. Όλοι οι σκοποί πάνε παντού. Και στην ακριμνιά και στην μεσαία και στην ψιλή που λέγαν μια φορά.
- Ερ. Δεν έπρεπε να αλλάξεις τα δάκτυλα, να αλλάξεις θέση και να ταιριάζεις την ακρινιά κάποια που παίζονται και να ταιριάζεις στην μεσαία;
- Μ.Γ. Ανάλογα το σκοπό που θέλεις να πιάσεις, βρίσκεις και στη Λα και στη Ρε και στη Σολ.
- Ερ. Το λέγανε καθόλου «μέσα», «παίζε μέσα»;
- Μ.Γ. Ναι, το λέγανε καμιά φορά οι παλιοί, «παίζε μου στη μεσαία, στην ακριμνιά παίζε μου».
- Ψ.Γ. Ναι. «Παίζε μου από μέσα».
- Μ.Γ. Ναι, ναι. Ναι. «Από μέσα», λέει. «Στην ακριμνιά».
- Ερ. Συνήθως οι σκοποί που παίζετε είναι στην πρώτη θέση; Έτσι;
- Μ.Γ. Εξαρτάται ανάλογα.
- Ερ. Είναι άλλοι που κατεβαίνουν πολλοί χαμηλά;
- Μ.Γ. Υπάρχουν βέβαια. Ανεβοκατεβαίνεις ας πούμε.
- Ερ. Είναι αυτοί οι σκοποί που αναγκάζεται το χέρι να κατέβει στην δεύτερη θέση προς τα κάτω.
- Μ.Γ. Ε, σε όλους τους σκοπούς ανεβοκατεβαίνουν τα δάκτυλα.
- Ερ. Υπάρχει κάποιος που να είναι ιδιαίτερα ας πούμε..., να κατεβαίνει ιδιαίτερα;
- Μ.Γ. Όχι. Δεν νομίζω.
- Ερ. Από τον παππού σας που έπαιζε λύρα είχατε ακούσει ποτέ να υπάρχει ασκομαντούρα μαζί με λύρα;
- Μ.Γ. Όχι. Δεν είχα ακούσει ποτέ.
- Ερ. Μαντολινό υπήρχε στα χωριά σας;

- Μ.Γ. Γιατί εγώ ας πούμενε τότε ήμουνα μικρός ούτε κάτεχα 'γω τίποτα τότε. Δεν ήξερα, αλλά και ο παππούς μου να τον ερώταγα δεν μπορούσε να μου πει.
- Ερ. Ασκομαντούρες γενικά ο νομός Ρεδύμνης έχει;
- Μ.Γ. Ασκομαντούρα... δεν νομίζω. Δεν νομίζω να παίζανε εδώ κανείς.
- Ψ.Γ. Είναι, είναι. Στο Αμάρι είναι ένα παιδί και ξέρω ότι παίζει.
- Μ.Γ. Α! ασκομαντούρα. Ως συνήθως στο Ηράκλειο, εκεί πέρα παίζανε.
- Ψ.Γ. Ο Βασιλης, εκεί πέραν έπαιζενε...
- Μ.Γ. Ναι, στο Λασίδι.
- Ψ.Γ. Σητεία δηλαδή προς τα εκεί.
- Ερ. Μαντολίνο στα χωριά σας είχατε τίποτα;
- Μ.Γ. Μαντολίνο όχι. Το λαούτο μόνο. Στα Ανώγεια είναι που έχουνε το μαντολίνο. Από τη Σητεία είχανε το βιολί, το νταούλι και την κιθάρα.
- Ψ.Γ. Και Ασκομπαντούρα.
- Μ.Γ. Και την Ασκομπαντούρα.
- Ερ. Ριζίτικα παίζουνε στο χωριό;
- Μ.Γ. Πού; Σε ποιο χωριό;
- Ερ. Στα Αγκουσελιανά;
- Μ.Γ. Στα Αγκουσελιανά; Ναι. Το ριζίτικο γεννήθηκε, η γενέτειρά του είναι τα Χανιά. Εκεί τραγουδιέται πάρα πολύ το ριζίτικο και στο Ρέθυμνο. Ύστερα από το Ηράκλειο όχι και τόσο, από τη Σητεία καθόλου. Ως επί το πλείστον εδώ, Ρέθυμνο και Χανιά.
- Ερ. Συνοδεύανε με όργανα το ριζίτικο στα χωριά σας;
- Μ.Γ. Ε... Συνοδεύεται. Αλλά ως συνήθως αυτά είναι επιτραπέζια τραγούδια, πράγμα το οποίο έλεγα εγώ ένα και αφού ετελείωνα ας πούμε το στιχάκι το πρώτο, ακολουθούσανε μετά οι υπόλοιποι.
- Ερ. Αν εκείνη τη στιγμή κρατούσε κανείς ένα λαούτο μαζί θα έπαιζε στη παρέα;
- Μ.Γ. Στα ριζίτικα, όχι. Όχι, γιατί το ριζίτικο είναι καθαρό ακουστικό. Επιτραπέζιο.
- Ερ. Εδώ ωστόσο σας ακούσαμε και λίγη λύρα βάλατε.

- Μ.Γ. Ναι, έβαλα, παίζεται και το ριζίτικο με τη λύρα, αλλά για πιο συντομία δεν έβαζα πάρα πολλά δάκτυλα και έκανα μονάχα έτσι, δυο στροφές του δοξαριού και έμπαινα στο ριζίτικο.
- Ερ. Μετά από το ριζίτικο, πάντα γυρνάει σε συρτό;
- Μ.Γ. Μετά το ριζίτικο πάντα σε συρτό.
- Ψ.Γ. Ε... Δεν είναι κι απαραίτητο.
- Μ.Γ. Και λες μια μαντινάδα, δυο.
- Ερ. Δεν είναι κύριε Ψαρουδάκη απαραίτητο;
- Ψ.Γ. Δεν νομίζω ότι καταλήγεις πάντα με συρτό. Δηλαδή μπορείς να πεις το ριζίτικο και σταματάς είτε μπορείς να βάλεις όλα τα άλλα. Δεν είναι απόλυτο ότι άμα πεις ριζίτικο πρέπει να μπεις και σε συρτό. Ε; Δεν είναι έτσι;
- Μ.Γ. Ναι, έτσι είναι. Έτσι είναι, ναι. Δεν είναι απόλυτο, όμως. Αλλά επί το πλείστον μπαίνουμε και σ' ένα συρτό. Ειδικά το δεύτερο γύρισμα του *Πρώτου*. Και λες μια μαντινάδα εν συντομία και τελειώνεις.
- Ερ. Όταν δεν υπάρχουν όργανα και είναι επιτραπέζιο φωνητικό το τραγούδι, εκεί τώρα τι γίνεται; Γυρνάει σε συρτό;
- Μ.Γ. Εκεί όταν δεν υπάρχουν όργανα σε μια παρέα, όταν δεν υπάρχουν όργανα αρχινάνε ας πούμε και λένε η παρέα ο ένας με τον άλλον μαντινάδες. Λες μια λέω άλλη μια, μετά μπορούν να μπουν σε ριζίτικο. Εφόσον τελειώνει το ριζίτικο, λένε μια μαντινάδα και ξαναμπαίνει πάλι ο άλλος. Και γλεντάνε με αυτό τον τρόπο.
- Ερ. Μαντινάδα σε συρτό;
- Μ.Γ. Ναι.
- Ερ. Κολλημένα με το ριζίτικο ή όχι;
- Μ.Γ. Ε... Ναι. Είναι δυνατόν να την πεις κολλημένη και με το ριζίτικο άλλα μπορείς να την πεις και σε διαφορετικά.
- Ερ. Μας λέτε έτσι μια σύντομη;
- Μ.Γ. Ναι.
«Τα μάτια σου με κάνανε και αν στρώσω δεν κοιμούμαι,
και το σταυρό σαν χριστιανός να κάνω δεν θυμούμαι».
Αντές, αντές!

- Ερ. Ναι. Να ρωτήσουμε κάποια τελευταία πράγματα. Σκοπός της νύφης υπήρχε; Υπάρχει;
- Μ.Γ. Υπήρχανε. Μια φορά κι ένα καιρό όταν επηγαίνανε να πάρουμε τη νύφη, τη λεγόμενη συνερπασία, έτσι τη λέγανε. Να πάμε να πάρουμε τη νύφη. Πηγαίνανε μπροστά οι τραγουδολόγοι που τραγουδάγανε, και από όλα αυτά και λέγανε ας πούμε «Πρόβαλε η μάνα του γαμπρού και πεθερά της νύφης, να δεις μια κόρη σου τη φέρνει» και δεν συμμαζεύεται.
- Ερ. Σε τι σκοποί το λέγανε αυτό;
- Μ.Γ. Σε ριζίτικα τραγούδια.
- Ερ. Σε ριζίτικα. Και αυτό που μας είπατε *Τον ουρανό εξάνοιξα* πάλι ριζίτικο είναι;
- Μ.Γ. Ναι, κι αυτό είναι ριζίτικο. Ναι. «Τον ουρανό εξάνοιξα και είχε πολλά αστέρια».
- Ερ. Σε τι σκοπό;
- Μ.Γ. Σε ριζίτικο. Σε συνηθισμένο... σ' έναν σκοπό που το λένε οι περισσότεροι.
- Ερ. Και πηγαίνανε να πάρουνε τη νύφη από πού και να την πάνε πού;
- Μ.Γ. Πηγαίνανε να την πάρουνε από το σπίτι της νύφης, να την πάρουνε να την επάνε στην εκκλησία και να στεφανωθούνε και από 'κει να την πάνε στο σπίτι του γαμπρού.
- Ερ. Στα προικιά είχε τίποτα;
- Μ.Γ. Ε! ναι. Πηγαίναμε και παίρναμε τα προικιά, τότε ήτανε διαφορετικά εκείνα τα χρόνια. Εδά...
- Ερ. Σήμερα;
- Μ.Γ. Ε! Σήμερα τα έχουνε όλα απλοποιημένα.
- Ερ. Σήμερα όταν γίνεται ένας γάμος στα Αγκουσελιανά, τι γίνεται; Υπάρχουν όργανα;
- Μ.Γ. Ε... Υπάρχουν όργανα, βεβαίως, γιατί πάνε τα όργανα στο σπίτι και πάνε να πάρουνε τη νύφη, παίζοντας την πάνε στην εκκλησία, γίνεται η στέψη. Μετά από τη στέψη βγαίνουνε έξω και χορεύουνε στην εκκλησία.
- Ερ. Τι χορό χορεύουνε;
- Μ.Γ. Το χορό της νύφης. Συρτό.
- Ερ. Συρτό, ε;

- Μ.Γ. Κατόπιν αυτού φεύγουνε και πάνε στα κέντρα και συνεχίζεται το γλέντι.
- Ερ. Στο χορό της νύφης, έξω από την εκκλησία παίζεται και...
- Μ.Γ. Ναι, χορεύουνε τη νύφη και πετάνε και χρήμα.
- Ερ. Πόσο διαρκεί εκεί ο χορός της νύφης;
- Μ.Γ. Εξαρτάται ανάλογα τη νύφη πόσο θα κουραστεί και ανάλογα πόσο κόσμος συγγενείς θα είναι. Αν έχει πολύ κόσμος συγγενείς, χορεύει αρκετά. Αλλά δεν κρατάει και πάρα πολύ, γιατί πιάνει ένας μπροστά, χορεύει και μετά από 'κει πάει ο άλλος και ξανά ο άλλος και ούτω κάθ' εξής. Δηλαδή δεν παίζεις ας πούμε πάρα πολύ ώρα.
- Ερ. Και μισή ώρα μπορεί να είναι;
- Μ.Γ. Ένα μισάωρο μπορεί να το παίζεις και να την χορέψουνε ας πούμε τριάντα - σαράντα άτομα. Και υπάρχει τέτοιος χορός της νύφης και στα γλέντια, όταν αρχίζει το γλέντι του γάμου;
- Μ.Γ. Το γλέντι, ναι. Γιατί αρχινάμε με μαντινάδες της νύφης και της λέμε διάφορα παινέματα.
- Ερ. Πάνω στο χορό της νύφης;
- Μ.Γ. Πάνω στο χορό της νύφης.
- Ερ. Σε συρτό;
- Μ.Γ. Σε συρτό.
- Ερ. Σε συρτά δηλαδή διάφορα.
- Μ.Γ. Ναι, σε συρτό. Παίζεται εκεί πέρα και της λες.
- Ερ. Ποιο είναι το πρώτο συρτό που ανοίγει ο χορός της νύφης;
- Μ.Γ. Ε! Αυτό τον *Πρώτο συρτό* που συνήθως λένε και από 'κει πάνω σε αυτό της λέμε μαντινάδες, ό,τι κατέμε και ό,τι μπορούμενε. Όπως λέει:
- «Θα το φωνάξω θα το πω από το Ψηλορείτη
η απ' τα δυο μάτια του γαμπρού που διάλεξαν τη νύφη»
και δεν συμμαζεύεται. Πολλά, πολλά.
- Ερ. Ειδικός σκοπός εδώ που πρώτα παίζανε στη Σητεία
(τραγουδάει) Προβάλλε μάνα του γαμπρού και πεθερά της νύφης
- Μ.Γ. Εδώ πάλι το λένε διαφορετικά. Ναι, αυτό είναι, αλλά εμείς εδώ πέρα το λέμε διαφορετικά, σε διαφορετικό σκοπό.
(τραγουδάει το σκοπό της νύφης)

- Ερ. Και αυτό πού το λένε;
- Μ.Γ. Αυτό τον λέμε όταν πάμε να πάρουμε τη νύφη.
- Ερ. Όταν στολίζουν τη νύφη;
- Μ.Γ. Όταν στολίζουνε τη νύφη, πάλι είναι οι οργανοπαίκτες εκεί, με το που την εντύνουνε, την εστολίζουνε, παίζουμε διάφορα.
- Ερ. Σε συρτά;
- Μ.Γ. Ναι, ναι. Σε συρτά, σε πεντοζάλια, πολλά, πολλά.
- Ερ. Τα όργανα σας από πού τα αγοράσατε;
- Μ.Γ. Είναι πολλοί οι κατασκευαστές εδώ που τα λέμε. Μια φορά και ένα καιρό που ήτανε ο Σταγάκης, ο οποίος αυτός ήτανε η δύναμη της λύρας, πάρα πολύ καλός, αυτός την τελειοποίησε τη λύρα, ενώ η λύρα δεν ήτανε έτσι, ήτανε ανατσούμπαλη, κάπως. Ο Σταγάκης ήρθε και της έκανε ένα καλούπι, όπως το καλούπι τώρα που είδες και παίζαμε προηγουμένως και από κείνο το καλούπι πήρανε και άλλοι κατασκευαστές και κάνανε το ίδιο καλούπι, στις λύρες. Αλλά επί το πλείστον ήτανε ο Σταγάκης η κορυφή της λύρας.
- Ψ.Γ. Ναι, ο Σταγάκης ήτανε. Και στα λαούτα ήτανε ο Φραγκιαδάκης.
- Μ.Γ. Ναι, κι ο Φραγκιαδάκης είναι στα λαούτα.
- Ερ. Ο οποίος είχε κατάστημα;
- Ψ.Γ. Ναι. Στο Ηράκλειο. Ήτανε πολλοί.
- Ερ. Εδώ αν θέλουμε να πάρουμε συνεντεύξεις από οργανο-κατασκευαστές ποιοι είναι που κατασκευάζουν στο Ρέθυμνο ή στα χωριά λύρες;
- Μ.Γ. Στο Ρέθυμνο υπάρχουνε κατασκευαστές, πόσοι είναι μωρέ κουμπάρε, γιατί εγώ ... είναι ο Τσουκνάκης ένας που είναι 'κει, στην παλιά πόλη, ο Σταγάκης πράγμα το οποίον αυτός είναι συνταξιούχος τώρα από το...
- Ψ.Γ. Το έχει κάποιος άλλος.
- Μ.Γ. Ναι, το έχει κάποιος άλλος. Και ποιος άλλος είναι;
- Ψ.Γ. Παπαλεξάκης το έχει.
- Μ.Γ. Ναι, Παπαλεξάκης. Αν δεν απατώμαι. Και ο άλλος; που είναι εκεί και παίζει και ο γιος του λύρα; Ο Τσουρδαλάκης.
- Ψ.Γ. Ε! Είναι πολλοί. Είναι ο ...
- Ερ. Στα Αγκουσελιανά υπάρχει κάποιος;

- Μ.Γ. Όχι, από ότι είναι εδώ στο Ρέθυμνο, στην πόλη μέσα.
- Ερ. Άλλο λυράρη στο χωριό σας, έχετε;
- Μ.Γ. Άλλος λυράρης στο χωριό δεν έχουμε, παρά μόνο εγώ.
- Ερ. Εσείς κ. Ψαρουδάκη το λαούτο σας το έχετε αγορασμένο από το Ηράκλειο;
- Ψ.Γ. Ναι. Από το Φραγκιαδάκη το 'χα πάρει, αλλά έχω πάρει και από άλλους.
- Ερ. Πόσο το είχατε αγοράσει τότε;
- Ψ.Γ. Τότε το είχα γύρω στα 50.000 το είχα πάρει. Τότε.
- Ερ. Ποια χρονολογία;
- Ψ.Γ. Το '78.
- Ερ. Και σήμερα έχει ένα λαούτο;
- Ψ.Γ. Έχει μην το συζητάς, από 1.000.000 και πάνω. Ένα δηλαδή ... Βλέπεις 3.000 ευρώ τα κάνουνε τώρα τα πιο ακριβά. 1.500 ευρώ, αναλόγως δηλαδή πού... Τη φίρμα που θα έχει το καθένα.
- Ερ. Ποιο ξύλο είναι το καλύτερο για το λαούτο; Από αυτά που έχετε δει.
- Ερ. Για το καπάκι.
- Ψ.Γ. Ε, ναι. Αυτό που είπε, ναι. Είναι ή μουρνια, μετά είναι ο έβενος. Ο έβενος είναι το μπροστά, το σκάφος και το καπάκι είναι από κατράνι.
- Ερ. Και στη λύρα τα ίδια;
- Μ.Γ. Η λύρα είναι από μουρνια, από μαύρη μουρνια βέβαια, τη μαύρη μουρνια που βάφουνε τα μούρα, δεν ξέρω αν τα ξέρεις. Λοιπόν είναι από μουρνια και από καρυδιά.
- Ερ. Το καπάκι;
- Μ.Γ. Το καπάκι είναι από... πώς το λένε μωρέ το ξύλο, που... δεν θυμάμαι τώρα, έβενος το λένε, κάπως έτσι.
- Ερ. Μήπως κατράνι;
- Μ.Γ. Κατράνι. Το κατράνι, ναι.
- Ερ. Με γερακοκούδουνα παίζατε ποτέ;
- Μ.Γ. Ε! Όχι. Τα γερακοκούδουνα τα παίζανε μια φορά που δεν υπήρχαν τα λαούτα, και προκειμένου να καλύθανε τα κενά της λύρας με το κοπάνισμα που κάνει το δοξάρι, εισχωρούσε σαν να ήτανε το λαούτο.
- Ερ. Βροντόλυρα παίζατε ποτέ;

- Μ.Γ. Ε, η βροντόλυρα είναι η λύρα που να παίζει χοντρά. Αυτό λέγανε βροντόλυρα.
- Ψ.Γ. Να 'χει μπάσα.
- Μ.Γ. Ε, ναι. Να 'χει μπάσα κι όχι να έχει πρίμα.
- Ερ. Λυράκι;
- Μ.Γ. Ε... Λυράκι; Εγώ ξέρω τη λύρα. Λυράκι είναι το πιο μικρό, τα μικρά.
- Ερ. Το μικρό το λυράκι το έπαιζε ο παππούς σας ή έπαιζε λύρα τέτοια όπως εσείς;
- Μ.Γ. Ε! Όχι. Αυτή που έπαιζε ο παππούς μου δεν την εγνώριζα εγώ καθόλου, γιατί πέθανε ο κακομοίρης μικρός, δεν ήτανε μεγάλος που πέθανε και έτσι... δεν... Μια λύρα όμως που είχε εκεί πέρα ένας μπάρμπας μου και την είχα πάρει εγώ μέχρι που πήρα εγώ μια δικιά μου και συνέχισα.
- Ερ. Παρατηρήσατε καμιά αλλαγή στο σχήμα του λαούτου αυτά τα χρόνια;
- Ψ.Γ. Έχουνε μικρύνει το σκάφος. Να σου πω είναι λιγάκι κουραστικό άμα είναι μεγάλο το σκάφος, γιατί ξέρεις είναι... το να το αγκαλιάζεις να το κρατάς έτσι να παίζεις είναι κουραστικό. Γι' αυτό κάπως το 'χουνε μικρύνει τώρα.
- Ερ. Γι' αυτό το μικρύνανε, λόγω της κούρασης ή για τον ήχο;
- Ψ.Γ. Κοίταξε να δεις. Και για τον ήχο, γιατί παλιά που παίζανε στα περισσότερα γλέντια ήτανε τα μηχανήματα και ακόμα και να υπήρχανε μηχανήματα ήτανε της πλάκας. Και ήθελαν αυτό τον θόρυβο να κάνει, δηλαδή κάποιο αντιλαλο. Γι' αυτό το κάνανε και μεγάλο το σκάφος. Τώρα είναι τα μηχανήματα. Δεν χρειάζεται.
- Ερ. Παρατηρήσαμε τώρα τα νέα τα παιδιά έχουν μικρότερο σκάφος.
- Ψ.Γ. Ναι. Και μένα είναι μεγάλο λιγάκι.
- Ερ. Εσείς κ. Μαυρογιαννάκη γιατί έχετε δύο λύρες; Κουβαλάτε μαζί σας δύο λύρες.
- Μ.Γ. Ναι. Την δεύτερη λύρα την κουβαλάμε για ποιο λόγο: Μπορεί στο γλέντι απάνω να σπάσει μια χορδή και προκειμένου να κάθεται να αλλάξεις τη χορδή, να κάνεις μια ώρα εκεί πέρα ξέρω εγώ, πάει και το γλέντι και ο κόσμος αρχινά πλέον να πέφτει το ηθικό του, ενώ όταν έχεις την άλλη λύρα την αρπάζεις επί τόπου τη θάνεις στο καλώδιο και ξεκινάς και παίζεις.

- Ερ. Για λόγους δηλαδή πάνω στο γλέντι να μην σταματήσει το γλέντι.
- Μ.Γ. Ναι, για το γλέντι για να μην κάθεσαι να ξανακουρδίζεις εκείνη τη στιγμή και ν' αλλάξεις χορδές και να μην συμμαζεύεται.
- Ερ. Ο καλός ο λυράρης τι χαρακτηριστικά πρέπει να έχει κατά τη γνώμη σας;
- Μ.Γ. Ένας καλός λυράρης; Να είναι πάντα μερακλής και μετά από κει έρχονται όλα, αντές, αντές...
- (γελάει)
- Ερ. Πρέπει να τραγουδά;
- Μ.Γ. Ε! Κοίτα να δεις δεν είναι και απόλυτα. Δεν είναι απόλυτο, γιατί είναι πάρα πολλοί οι συνάδερφοι που παίζουν και οι οποίοι δεν τραγουδούνε. Αλλά αν τους βάζεις να τραγουδάνε, τραγουδάνε, αλλά ίσως να μην θέλουνε. Κανείς δεν είναι εκείνος που δεν τραγουδεί. Κανείς. Αδύνατο, των αδυνάτων. Γιατί πρέπει να τραγουδείς με το νου για να μπορείς να προχωρείς με τα χεριά στη λύρα.
- Ερ. Ο καλός λαουτιέρης για ένα λυράρη ποιος είναι;
- Μ.Γ. Ένα καλός λαουτιέρης; Ο κουμπάρος μου ο Γιώργης.
- (γελάει)
- Ερ. Τι χαρακτηριστικά έχει και είναι καλός; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα και είναι καλός;
- Μ.Γ. Σε αυτό απάνω μπορεί να απαντήσει ο κουμπάρος μου ο Γιώργης.
- Ψ.Γ. Εγώ πιστεύω να είναι ακόλουθος της λύρας, δηλαδή να βοηθάει τη λύρα. Γιατί αυτό το ρόλο έχει το λαούτο. Να βοηθάει τη λύρα, να γεμίζει τα κενά που θα αφήσει, ας πούμε, μπορεί να σταματήσει ο λυράρης, συνήθως όταν τραγουδάει δεν μπορεί να παίζει και αυτό το κενό το καλύπτει το λαούτο. Είναι και ο χρόνος δηλαδή που κρατάει. Κατάλαβες;
- Ερ. Το να μπορεί να γίνεται η συνεννόηση άμεσα, δηλαδή μόλις αρχίζει τον άλλο σκοπό ο κ. Γιώργης και εσείς κ. Γιώργο να πιάνετε με το λαούτο και να ακολουθείτε, αυτό είναι ένα χαρακτηριστικό για τον καλό λαουτιέρη; Να μην αφήσει κενό, δηλαδή μέχρι να καταλάβει πού πάει;
- Ψ.Γ. Συνήθως έτσι γίνεται. Αυτό το ρόλο έχουν τα λαούτα, δηλαδή να ακολουθεί και τη λύρα να την βοηθάει και να μην μένουν κενά. Να μην μένουν δηλαδή κενά.

- Ερ. Εσείς κ. Μαυρογιαννάκη, τι σημαίνει η λύρα για σας;
- Μ.Γ. Τι σημαίνει; Η λύρα για μένα σημαίνει μια μεγάλη αγάπη, γιατί όταν δεν την αγαπάς, δεν σημαίνει ποτέ πράμα. Πρέπει να αγαπάς κάτι για να σου σημαίνει. Δεν τ' αγαπάς, δεν τρέχει τίποτα.
- Ερ. Θα μπορούσατε έτσι να ζήσετε χωρίς να παίζετε; Ή ακόμα και στον ύπνο σας που λέει ο λόγος τα δαχτύλια πάνε μόνα τους;
- Μ.Γ. Τη λύρα την έμαθα για να παίζω. Έτσι και την εγκαταλείψω την άλλη μέρα εγκατέλειψα και εγώ ο ίδιος. Είναι κάτι το οποίο το θέλαμε και το μάθαμε και εφόσον το μάθαμε πρέπει να το περπατάμε κιόλας, γιατί άμα το αφήσουμε και θα μας αφήσει και από την άλλη μεριά αισθανόμαστε κάπως διαφορετικά, δεν... Δηλαδή όταν κάτσω να παίζω λύρα αισθάνομαι κάτι μέσα μου, κάτι το διαφορετικό, όταν πάλι δεν παίζω, δεν... Αισθάνομαι άσχημα.
- Ψ.Γ. Το όργανο δηλαδή σε ξεκουράζει. Ακόμα δηλαδή και στεναχώρια να 'χεις, εγώ πολλές φορές να 'χω στεναχώρια ή οτιδήποτε πρόβλημα, θα κάτσω και θα παίζω λίγο και ηρεμώ. Δηλαδή ξεχνιέμαι. Βοηθάει δηλαδή και στη ψυχολογία του ανθρώπου. Έτσι. Το όργανο.
- Ερ. Δισκογραφία έχετε κάνει;
- Μ.Γ. Είχαμε κάνει μαζί με το κουμπάρο μου εδώ.
- Ψ.Γ. Παλιά, ναι.
- Ερ. Πως λέγεται ο δίσκος;
- Μ.Γ. Παλιά. «Η λεβεντιά της Κρήτης». Είχα βγάλει και άλλο ένα με τα μικρά δισκάκια, λέγαμε μια φορά τον ύμνο του Όφη του Ηρακλείου...
- Ερ. «Η Λεβεντιά της Κρήτης» είχε και δικούς σας σκοπούς;
- Μ.Γ. Ε, τα τραγούδια όλα αυτά ήτανε δικά μας. Όλα.
- Ερ. Ή ήταν και κάτι από Σκορδαλό;
- Μ.Γ. Κοίταξε να δεις. Όλο και κάτι περιπλέκεις από 'δω κι από 'κει με διάφορους δακτυλισμούς, και βάζεις ας πούμε μαντινάδες δικές σου και γράφεις.
- Ερ. Στο εξωτερικό έχετε πάει; Έχετε παίξει;
- Μ.Γ. Εγώ όχι. Ο κουμπάρος μου έχει πάει.
- Ψ.Γ. Στην Αμερική έχω πάει εγώ.
- Ερ. Από σύλλογο;

- Ψ.Γ. Όχι. Με τον Μοσχονά έχουμε πάει, το '80, περίπου 4 φορές.
- Ερ. Που μένει ο κ. Μοσχονάς;
- Ψ.Γ. Αυτός εδώ στο Άδελφ μένει.
- Ερ. Και έχετε πάει και έχετε παίζει σε γλέντια ή σε συναυλία;
- Ψ.Γ. Σε συλλόγους γιατί έχουνε και εκεί συλλόγους, σε γάμους, εξαρτάται, σε βαφτίσια. Όλο και κάτι ας πούμε, και αν πάμε, μας καλάνε ας πούμε.
- Ερ. Διαφοροποιεί κάτι ο κ. Γαλάτιος όταν παίζει έξω ή όταν παίζει εδώ;
- Ψ.Γ. Όχι, τα ίδια πράγματα είναι.
- Ερ. Ζητάνε άλλα πράγματα έξω, στην Αμερική;
- Ψ.Γ. Όχι, όχι. Κι εκεί είναι... μπορώ να σου πω πως είναι πιο γνήσιο γιατί δεν έχουνε παραποιηθεί εκεί πέρα ακόμα. Όσοι δηλαδή έχουν μείνει στα παλιά. Όσοι φύγανε από 'δω έχουνε μείνει στα ήδη και έδιμα τα παλιά που είχαμε τότε. Και το κρατάνε. Δηλαδή παίζουμε τα ίδια πράγματα που παίζουμε και εδώ.
- Μ.Γ. Όσο πιο μακριά είναι κάποιος, θυμάται τον τόπο του πιο πολύ, γιατί αυτή που ζούνε εδώ πέρα τα ακούνε κάθε μέρα.
- Ψ.Γ. Ναι, οπωσδήποτε, ενώ άμα πας στην ξενιτιά είναι άλλο πράγμα.
- Ερ. Εντάξει. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ.
- Ψ.Γ. Και εμείς ευχαριστούμε.
- Μ.Γ. Να είστε καλά και εσείς.
- Ερ. Να είστε καλά.